

VENEMAA-AAAFRIKA TEINE TIPPKOHTUMINE

Lääne-vastase kihutustöö pidupäevana plaanitud 2023. aasta Venemaa-Aafrika tippkohtumine jäi osaluselt Venemaa jaoks loodetust tagasihoidlikumaks.

Ürituse korraldus oli algusest peale konarlik, sest venelased pidid rinda pistma nii Aafrika partnerite kõhklustega kui ka rahaliste probleemidega.

Uue ajastu algust või kvalitatiivset hüpet Venemaa ja Aafrika riikide suhetes tippkohtumine kaasa ei toonud.

2023. aasta juulis toimus Peterburis teine Venemaa-Aafrika tippkohtumine. Venemaa jaoks kõige tähtsam Aafrika riikidele suunatud sõprus- ja koostöösidemete põlistamise üritus jäi sel korral loodetust lahjemaks. Tippkohtumisel osales kõigest 17 Aafrika riigijuhti – võrdluseks, 2019. aastal oli riigipäid 43. Venemaa on sellise tulemuse kirjutanud Lääne erakordse ja vaenuliku surve arvele ning püüdnud sellest hoolimata demonstreerida üritust kui õnnestunud. Heites pilgu kohtumise tagamaadele, saab aga selgeks, et raskustega seisis venelased silmitsi korraldamise algusest saadik ning suureks edulooks tippkohtumist pidada ei saa.

Sisulised ettevalmistused tippkohtumiseks algasid Vene välisministeeriumis 2022. aasta lõpukuudel. Algusest peale oli selge, et see tuleb tugevalt Lääne-vastase hoiakuga. Avalikult majandus- ja humanitaarfoorumina reklaamitud tippkohtumise eesmärk oli Venemaa jaoks tegelikult poliitiline: veenda Aafrika riike omaenda narratiivides ning demoniseerida Läänt. Nii valiti peateemaks Lääne väidetava neokolonialismi vastu võitlemine ning prominentsetena toodi esile toidujulgeoleku temaatika. Kujunenud geopoliitilist reaalsust adudes oli Venemaale tõenäoliselt selge, et ürituse ebaõnnestumist nad endale lubada ei saa. Selle eduloona esitlemiseks oli tarvis tagada võimalikult kõrgetasemeline osalus võimalikult paljudest Aafrika riikidest ning selle nimel Venemaa asjakohased ametkonnad usinalt ka töötasid.

Päris libedalt see neil siiski ei läinud. Kogu protsessi vältel pidid ametnikud rinda pistma Aafrika riikide esindajate skeptilisusega. Rahul ei olnud Vene ametkondade kommunikatsiooniga ega sellega, et Aafrika riikide arvamust tippkohtumise teemade paikapanekul ei küsitud. Kõhklusi valmistas venelaste usaldusväärsus: suulised lubadused, et kõik osalevad riigipead saavad era-audientsi president Putiniga, ei veennud, sest seda lubati ka 2019. aastal, kuid, nagu selgus, alusetult. Kurdeti, et Venemaa näeb Aafrikat ühetaolisena ega pööra tähelepanu piirkondlikele erinevustele.

Aafriklaste tõstatatud probleemikohti ei saanud Venemaa täielikult ignoreerida. Kommunikatsiooni parandamiseks korraldati välisministeeriumis regulaarseid

tippkohtumise korralduslikku seisu tutvustavaid kohtumisi. Välja saadeti ametlikud kirjalikud lubadused erakohtumisteks president Putiniga. Tippkohtumise lõppdeklaratsioonide kavanditesse lisati 2019. aastaga võrreldes rohkem aafriklastele olulisi teemasid ning need saadeti Aafrika riikidele varakult tagasisidestamiseks. Peale selle lubas Venemaa kinni maksta osalevate riigipeade ja viie nende delegatsiooni liikme transpordi- ja majutuskulud ning soovijatel oli võimalik kasutada Venemaale tulekuks tšarterlendu Addis Abebast.

Arvestamise, lubaduste ja heldete võimaluste fassaadi taga sisulist muutust Venemaa lähenemises aga ei toimunud. Ehkki Aafrika riikidelt küsiti lõppdeklaratsioonide kavanditele tagasisidet, siis tegelikult ei võtnud Venemaa nende ettepanekuid mainimisväärselt arvesse, oluline oli vaid mulje kaasamisest. Lahked majutus- ja transpordikulude katmise lubadused osutusid samuti mõnevõrra ebausaldusväärseks, sest 2023. aasta suve hakul said üritust organiseerivad ametnikud käsu kulused kokku tõmmata, nii tuli külalislahkuspaketti kärpida. Rahanappus kandus üle üritusele endale, kus delegatsioonidele ei jätkunud piisavalt autosid, mistõttu nii mõnigi Aafrikast kohal tulnu redutas hotellis, ning kus ranged limiidid olid seatud isegi kirjaklambritele, paberile ja pastapliiatsitele.

Lääne-vastase kihutustöö pidupäeval seisis Putin püüel üksinda. Uue ajastu algust või kvalitatīvset hüpet Venemaa ja Aafrika riikide suhetes tippkohtumine kaasa ei toonud.

Allikas: Sergei Bobylyov / AFP Photo

Korraldusliku ebakindluse kontekstis viivitasid paljud Aafrika riigid delegatsioonide kinnitamisega ning nii ei olnud venelased veel mõni nädal enne tippkohtumist kindlad, kas ja kes üldse üritusele tuleb.

Sellises kontekstis viivitasid paljud Aafrika riigid delegatsioonide koosseisu või üldse osalemise kinnitamisega ning nii ei olnud venelased veel mõni nädal enne tippkohtumist kindlad, kes üldse üritusele tuleb. Üllatust ei sündinud ning riigijuhtide osalus jäi väikeseks. President Putin sai sõbralikult kätt suruda eelkõige vaid selliste riikide juhtidega, mis on juba niikuinii Läänest irdunud ja Vene mõjusfääris (nt Eritrea, Kesk-Aafrika Vabariik, Mali), vanadel nõukogudeaegsetel sõpradel (nt Zimbabwe, Mosambiik) ning mõne mitmekülgse välispoliitikaga ja regionaalse tähtsusega riigi juhul,

kelle jaoks on olulised suhted nii Venemaa kui ka Läänega ning kelle osalemine ei viita selgelt poole valimisele (nt Lõuna-Aafrika Vabariik, Egiptus). Venemaa jaoks, kelle soov oli Läänele koht kätte näidata ja demonstreerida aafriklastele tõsiseltvõetavust partneri ja sõbrana, jäi sellest kindlasti väheks. Uue ajastu algust või kvalitatiivset hüpet Venemaa ja Aafrika riikide suhetes toimunu kaasa ei toonud. Järgmisele katsele on Venemaa lubanud minna aastal 2026.

OSTA ELEVANT ÄRA

Tippkohtumine on Venemaa-Aafrika koostöö arendamise kõige silmapaistvam vorm, aga palju tegevusi leiab aset märksa varjatumalt, kaugel rambivalgusest. Näiteks tahab Venemaa osta riikliku tsirkusekompanii Rosgostsirk tarbeks Tšaadilt elevantide. Tšaad, võttes arvesse häid kahepoolseid suhteid Venemaaga, on loomaärist huvitatud. Ühel on elevantide üle, teisel neid puudu – lihtne tehing, kaup koos ja kõik on rahul.

Asi on siiski veidi keerulisem. Tšaadis on elevantide üksnes Zakouma rahvusparkis, millel on riigi seaduste kõrgeim kaitse ning mille elevantide populatsiooni taastamiseks on viimase kümne aasta jooksul kõvasti pingutatud. Veelgi enam, nii Venemaa kui ka Tšaad on allkirjastanud Washingtoni (1973) konventsiooni ehk CITES-i – ÜRO konventsiooni loodusliku loomastiku ja taimestiku ohustatud liikidega rahvusvahelise kaubanduse kohta. CITES keelab metsikust loodusest pärit Aafrika elevantidega kauplemise kasumi teenimise eesmärgil. Kõigest sellest hoolimata on mõlemad pooled võtnud nõuks jõuda elevantide küsimuses „positiivse“ tulemuseni ja lahenduseks on müüa loomad Venemaale teadusliku uurimistöö valesildi all.

Venemaa ükskõiksus elevantide populatsiooni ja metsiku looduse säilimise suhtes pole ehk üllatav, kuid ÜRO sätestatud reeglite järgimise vajadust rõhutab riik pealtnäha täieusklikult igal võimalusel. Elevantide kaasus demonstreerib, et tegemist on tühjade jutupunktidega. Venemaa järgib reegleid, k.a ÜRO omi, siis, kui see talle sobib. Vene huvidele jalgu jäänuna ei ole ÜRO konventsioonidest kaitset. Näib, et see kehtib ühtmoodi nii inimmaailma kui ka loomariigi puhul.